

I.

STAAT van 's LANDS VLOOT, waarmede Prins WILLEM III den togt naar
Engeland gedaan heeft, in 1688.

(Uit eene oorsponkelijke lijst van den Luitenant-Admiraal C. NVERTSEN, uit onderscheidene brieven
van denzelfden aan de Admiraliteit van Zeeland en uit de *Notulen der Admiraliteiten* van 1688 en 1689.)

ADMIRALITEIT VAN DE MAZE.

		Stukken.	Koppen.
S.-b.-n. J. VAN BRAKEL,	<i>De Maze</i> ,	68	350
Kapt. G. CALLENBURGH,	<i>Maagd van Dordrecht</i> , waarop zich na den storm, de Vice-Adm. VAN ALMONDE scheeppte,	68	350
" J. SNELLEN,	<i>Delft</i> ,	56	280
" W. VAN EEDEN;	<i>Schieland</i> ,	50	200
" B. REES,	<i>Honsholaardijk</i> ,	48	190
" E. DE LIEFFDE,	<i>Zeelandia</i> ,	46	170
" CONVENT,	<i>Rotterdam</i> ,	44	170
" C. VAN BRAKEL	<i>Gorcum</i> ,	42	160
" J. VAN DER ESCH,	het nieuwe fregat <i>den Briel</i> , waarop de Prins zich inscheeppte.	30	134
	Twee Branders.		
	Twee Hoekers, om dienst te doen als Ad- vijsjagten.		

ADMIRALITEIT VAN AMSTERDAM.

		Stukken.	Koppen.
Lt.-Adm. W. BASTIAENSZE SCHEPERS, naderhand Luit. - Admiraal - Gene- raal HERBERT,	<i>Leyden</i> .	62	315
Vice-Ad. P. VAN ALMONDE,	<i>Provincie van Utrecht</i> , welk schip in den storm schade leed, en achter moest blijven.	62	295
S.-b.-n. G. SCHEY,	<i>'t Wapen van Utrecht</i> ,	66	300
Comm. G. V. D. DUSSEN,	<i>Zeelandia</i> ,	62	290
Kapt. LOUIS, Grave van NASSAU,	<i>Vriesland</i> ,	62	285
" J. VAN HARDEN- BROECK,	<i>Gideon</i> ,	60	210
" J. BOUWENS,	<i>de Akerboom</i> ,	60	210
" A. F. VAN ZYLL,	<i>Elswout</i> ,	60	190
" J. KUYPER,	<i>Agatha</i> ,	50	200
" VAN BASSEN,	<i>Castricum</i> ,	50	200
" H. VAN TOLL,	<i>Beemster</i> ,	50	200
" P. VAN LAEREN,	<i>Stad en Landen</i> ,	50	190
" P. C. DECKER,	<i>de Vrede</i> ,	46	190
" P. VAN DER GYSEN,	<i>Noordholland</i> ,	46	190
" G. HOOFT,	<i>Nymegen</i> ,	46	190
" C. VAN DER ZAAAN,	<i>Harderwijk</i> ,	46	175
" W. VAN DER ZAAAN,	<i>Maria Elisabeth</i> ,	46	170

		Stukken.	Koppen.
Kapt. A. MANARD,	<i>Schattershoef,</i>	46	140
" PH. VAN DER GOES,	<i>Sneek,</i>	36	160
" A. TAALMAN,	<i>Edam,</i>	36	160
" A. STILTE,	<i>Oud-Carspel,</i>	36	130
" D. EGMONT VAN NEYENBURGH,	<i>Asperen,</i>	36	130
" D. SCHEY,	<i>de Anna,</i>	34	130
" P. V. D. DUSSEN,	<i>Hazewind,</i>	32	130
" A. NOORDHEY,	<i>Wulpenburg,</i>	32	130
" J. HOOGENHOECK,	<i>Damiaten,</i>	30	140
Comm. W. CATS,	ligt fregat <i>de Brak,</i>	24	100
" J. DIRCK STEEN,	" <i>Bommel,</i>	24	100
" J. JANSSE BOUT,	" <i>de Postiljon,</i>	24	100
" CLAESJANSSEBOECK,	" <i>Neptunus,</i>	24	100
" H. VEER,	Advijst. <i>Bruinvisch,</i>	20	70
" WYBRAND BARENTSE,	Brander <i>de Kraanvogel,</i>		22
" GILLIS JANSSE DU PON,	" <i>de Paauw,</i>		22
" DANIEL ROUCKEZE,	" <i>Strombolus,</i>		22
" SYMON JACOBSE DE JONGH,	" <i>Berg Aetna,</i>		22
" FRED. LOUWRENS SEELT,	" <i>de Zes Gebroeders,</i>		22
" JACOB DIRCKSE VARCKE- VISSER,	" <i>Monte Vesuvius,</i> 2 Galjooten.		22

ADMIRALITEIT VAN ZEELAND.

		Stukken.	Koppen.
Lt.-Adm. CORN. EVERTSEN, <i>en Chef</i> <i>commanderende,</i>	<i>Cortgene,</i>	50	240
Vice-Adm. C. VAN DE PUTTE,	<i>Gekroonde Burg,</i>	60	330
S.-b.-n. GELEYN EVERTSEN,	<i>Veere,</i>	60	250
Kapt. C. J. MOSSELMAN,	<i>Goes,</i>	30	130
" A. DEN BOER,	<i>de Somer,</i> 2 Hoekers, als Advijstjagten.	26 à 28	100

ADMIRALITEIT VAN HET NOORDERKWARTIER.

		Stukken.	Koppen.
S.-b.-n. JAN DICK,	<i>Noorderkwartier,</i>	64	300
Kapt. MUYS,	<i>het Wapen van Hoorn,</i>	44	180
" LEENDERT CUYPERS,	<i>Mercurius,</i> fregat,	30	100
Comm. M. JANSZ. DICK,	<i>Keurvorst van Brandenburg,</i> Brander. <i>Maagd. van Enkhuizen,</i> Brander.		
Galjooten, Fluiten en andere Transportschepen, ten getale van.....			330 à 340.
Pinken			60 à 70.

II.

(Naar het oorspronkelijke.)

GENERALE ORDRE ENDE INSTRUCTIE van CORNELIS
 EVERTSEN, *Luit.-Admirael van Zeelandt, commanderende
 en Chef, uyt den naem ende van wege Syne Hoogheydt
 den Heere Prince van Orange, &c. &c. de vloot van den
 Staat der Vereenighde Nederlanden, voor de Hoof-
 Officieren, Capiteynen en Commandeurs van deselve vloot,
 daer nae sy haer in de aenstaende expeditie preciselyk
 sullen hebben te reguleren.*

Eerstelyck, werd wel ernstelyck gelast, dat in 't uyt- of inzeylen van eenige zee-
 gaten, de kleyne schepen de groote schepen uyt de zeylen moeten blijven, ende deselve
 achter aen volgen, omme of de groote schepen aen de grondt quamen te sitten, haer
 altoos te konnen helpen en assisteren, opdat deselve groote schepen gevoeghlyck in zee
 of binnen mogen geraecken, ende wie contrarie doet, zal arbitralyck gestrafft werden.

Ende alsoo 's Landts Vloot tegenwoordigh is verdeelt in drie Smaldeelingen of Es-
 quadres, te weten, eerst d'Avand-guarde ofte voor de wind zeylende, de rechter vleugel;
 ten tweeden, de Bataille of Middelste gedeelte; en ten derden, d'Arrier-guarde, of als
 men voor de windt zeylt de lincker vleugel.

Soo sullen in zee gekomen zijnde, den Lt.-Admirael EVERTSEN met syn onderhebbende
 Esquadre aen stuyrboort, en den Vice-Admirael ALMONDE met syn onderhebbende
 Esquadre aen Backboort van 't Esquadre van den Lieut.-Admir.- Generael HERBERT
 sich begeven en onthouden, als men voor de windt zeylt.

Maer by de windt zeylende, sal 't Esquadre van den Lt.-Admirael EVERTSEN vooruyt
 zeylen, ende dat van den Lt.-Adm.-Generael HERBERT, in midden, ende den Vice-
 Adm. ALMONDE met syn Esquadre achter aen hun begeven en onthouden.

Wanneer de Hoofd-vlagge geraden vind des daeghs ofte des nachts over te wenden,
 sal deselve zeyn doen, als daertoe in de Generale Zeyn-brief Articul 5 en 6 is beraemt.
 Insgelyks sal mede werden gedaen by de andere Hoofden, waerop dan het achterste
 eerst sal wenden, daer naer het Hoofd-Esquadre, ende soo vervolgens het voorste,
 sulcks, dat 's Landts schepen alsoo gewend zynde, het Esquadre dat te vooren het
 laetste was, alsdan sal wesen het voorste, en het voorste de laetste; en sal oock deselve
 ordre in yder Esquadre onderhouden worden.

VERDEELING VAN DE ESQUADRES.

Onder het eerste Esquadre van den.....
 zyn bescheyden en gerangeerd dese onderstaende, die de Wimpel van de Voorstenge
 sullen laten waeijen.

Onder het Hoofd-Esquadre van den.....
 zyn bescheyden ende gerangeert, ende die de Wimpel van de Groote stenge sullen
 laten waeijen.

Onder 't derde Esquadre van den.....
 zyn bescheyden en gerangeert, en die de Wimpel van de Kruys-stenge sullen laten
 waeijen.

Dese verdeelinge en rangh van 's Landts schepen by geschrift hier nevens aen ider officier ter hant gestelt, word alhier gehouden voor geinsereerd.

Ende werdt vervolgens aen een yder wel expresselyk gelast, in goede ordre in zee te komen, en niet confuys te wesen, om in cas eenigen vijandt schielyck komende te bejegenen, altydt in postuyr te zyn, denselven het hoofd te kunnen bieden; ende sal een yder gewaarschouwt wesen, malkanderen ruymte te geven, om ter degen den anderen nyt het schut te blyven, sonder nochtans te groote separatie te maecken, opdat den vyandt niet tusschen beyde inbreke; oock wel te doen letten op den brandt, die door 't schieten van 's vyandts eygen proppen sonden kunnen werden veroorsaecht, opdat die tydelyck magh werden gelescht; sullende omme den brandt van syn eygen proppen te beter voor te kommen, een yder Hoofd ende minder officier op syn onderhebbende schip die voorsieninge hebben te plegen, dat alle de proppen op de Mallen van haer geschut gemaect werden.

Ende sullen derhalven, wanneer 's Landts vloot den vyandt te loefwaert mochte ge- waer werden, den Lt.-Admiraal EVERTSEN met desselfs onderhebbende Esquadre te loefwaert voornyt, en den Vice-Admiraal ALMONDE, met deszelfs onderhebbende Esquadre, te loefwaert achter uit van het Hoofd-Esquadre van den Lt.-Adm.-Generael HERBERT haer begeven en onthouden.

Ende of het quame te gebeuren, dat den vyandt in lij van 's Lands vloote was, sullen den Lt.-Adm. EVERTSEN met desselfs onderhebbende Esquadre sigh aen ly voor- uyt, en den Vice-Admiraal ALMONDE aen ly achter uyt van 't Hoofd-Esquadre of Bataille hnn begeven en onthouden.

De Vloote aldus gerangeert, en in een der voorsz. gevallen in postuyr leggende, sal een yder van de Capiteynen en Commandeurs op syn Hoofd, daer onder hy bescheyden is, wel passen, en daer en boven voor syn particulier neerstelyck besorgen, dat hy soo wel in het zeylen als ankeren, gelyck oock in cas van vyandlycke rescontres, soo veel mogelyck is, syn voorsz. rangh en ordre blyve observeren, en hem soo dicht aen de naeste schepen gesloten houden, als, na de practyq van Soldaet- en Zeemanschap kan en behoort te geschieden, sonder in 't minste van den vyandt af te wycken of dragende te houden, als door hooghdringende noot, alwaer 't dat hy sagh, dat ymandt die voor hem gerangeerd was, door nood of wan-debvoir syn geordonneerde Post niet en hield, omme alsoo den anderen te getrouwer te kunnen seconderen ende alle soorten van assistentie doen, op poene, van contrarie doende, aen den lijve ghestraff te werden, in conformité van 't seste Articul in de Ordre, ende andere Publicatie van Syne Hoogheyt geexpresseert.

De Branders, die haer by de Vloote sullen komen te vervoegen, sullen haer continueel dicht achter 's Lands schepen onthouden, volgens ordre en rangh daer op te beramen, soekende met alle diligentie, in cas van rescontre, occasie, onder de kracht en roock van 't Canon van deselve schepen, eenigh Capitael vyandts schip aen boordt te komen, ofte aen verscheide vyandelycke schepen, die malkanderen tegen haren wil aen boordt mochten raacken, en deselve Brandtschepen met een goede resolutie en couragieuselyck besteden; nemeude oock naeuw regard, wanneer eenighe vyandelycke Branders op 's Landts schepen afkomeu, dat sy dan deselve te gemoet zeylen, attaqueren ende be- machtigen, sonder hare schepen eenighsints te ontsien, volgens ende in conformité als in 't seventhiende Articul van de gemelte Ordre staet vermeldt, sonder van 't een of 't ander in 't minste te blyven in gebreecke, op poene van aen den lijve gestraff te werden.

Van gelycken sullen de Advis-jagten, Galjoets ofte lichte Frogatten, hnn op hare Post wel paraet blyven onthouden, omme alle advisen dagelycks af en aen te kunnen

brenghen, oock mede wel toe sien, wanneer eenigh schip (dat Godt verhoede) omtrent den vyandt in de grondt of brandt geraeckte, dat sy het volck daervan bergen, lettende oock specialyck daer op, dat sy 's vyandts Branders ende vaertuygen resisteren ende ruineren, in manieren ende op pøene als hiervooren ten reguarde van de Branders staet geexpresseert.

Ende sullen de Hoofd-Officieren van yder Esquader alle dagen een Fregat, ende soo veel kleyn vaertuygh daer benevens, als uyt het Esquadre sullen konnen missen, rondtsom de vloot ordonneren, omme door deselve alle doenlycke kondtschap te bekomen, en daer af vervolgens aen 't Opperhoofd alle dagen rapport doen.

Oock wordt een yegelyck seer ernstelyck gelast, 's avonds voor besette Wacht aen boordt van syn onderhebbend schip te syn, ende daer uit niet vernachten, 't zy in Zee of op eenige Reede, sonder speciaal bevel, ordre ende consent van 't gemelte Opperhoofd daer toe hebbende, ende by gebreke van dien, voor den Kryghsraed te recht gesteldt te werden.

Aldus gedaen ende geordonneert in 't 's Landts schip *Cortienne*, ten ancker voor Hellevoet, den 26 October 1688.

C. EVERTSEN.

III.

(Naar een gelijktijdig Afschrift.)

INSTRUCTIE voor den *Lt.-Admiraal-Generael* HERBERT,
en de verdere Hooft-Officieren van de Vloot.

1. Dat de Vloot geordonneert wort, Syn Hoogheyt met de schepen, transporteerende de Landt-militie, te convoyeeren, protegeeren en van alle attaque van den viandt defendeeren tot op de kuste van Engellant, en aldaer het débarquement van de landtrouppes te faciliteren en verseecken, soo veel doenlick is.
2. In see gekoomen zynde, en de Vloot tot transport der Trouppes op haer order seylende, soo sullen de Fregatten van Zyn Hoogheyt voorseilen; de Esquadre van den Lientenant-Admiraal-Generael HERBERT achter; die van Lt.-Admiraal EVERTSEN aen stuyrboort, en die van den Vice-Admiraal ALMONDE aen backboort.
3. Ingeval een vyandlycke Vloot sich vertoonde, soo sal de Oorlogsvloot sich posteeren tussen den vyandt en de Transportscheepen ende beletten, dat deselve niet inbreeke in de voorsz. Transportvloot, plegende Soldaet- en Seemanschap.
4. Naer dat het débarquement ten eenemaal gedaen sal syn, soo sal een detachement van eenighe Fregatten geschieden, om alle de transportscheepen wederom te convoyeeren tot voor de Maes ende Tessel.
5. Soo de wint het toelaet, sal de Vloot seilen naer Schotlandt, en daer een diversie trachten te maeken, en naer dat hetselve gedaen sal syn, ofte dat men sal vinden dat het niet doenlyck is, soo sal men met de eerste favorable wint seilen naer het Westen van Engelandt, en daer diergelycken diversie trachten te maecken.
6. Soo den voorsz. onzen Lt.-Admiraal-Generael HERBERT, met concert van de Hooft-officieren van de Vloot, occasie saeghen, om yts te doen tot voortsettinge

van Syn Hoogheys desseinen, dat hier in dese Instructie niet is uytgedrukt, sullen sy hetselve moogen doen, plegende in alles Soldaat- en Seemanschap.

7. Ingeval het mogt koomen te gebeuren, dat in een actie met den vyandt eenighe van de Capitainen haer devoir naer behooren niet en deden, maer aen Soldaat- en Seemanschap quaemen te manqueeren, soo authoriseert Syne Hoogheyt den Lt.-Admiraal-Generael HERBERT en de Hooft-officieren, elck in syn Esquadre, de Capitainen daer uyt te lichten aenstonts, en soodaenighe bequaeme officieren op die Scheepen te stellen, om deselve te commanderen, daer sy haer op konnen vertrouwen.

Actum tot Hellevoetsluis den 27 October 1688.

IV.

EENIGE BIJZONDERHEDEN *nopens den Togt van Prins WILLEM III naar Engeland, in den jare 1688.*

Het bleek uit de gewone Resolutien van Hunne Hoog Mogenden, dat de Nederlandsche gezant bij het hof van Groot Brittanje, in October 1690, overgezonden had *den Staat van de Onkosten der Expeditie naar Engeland in 1688*, zoo als die aan het Parlement overgelegd was. De brief van geleide was op het Rijks Archief aanwezig, doch het stuk zelve werd niet gevonden. Het was intusschen van belang, dien Staat te kennen, omdat daarin waarschijnlijk eenige onbekende bijzonderheden nopens dien beroemden Togt zouden voorkomen, en dit deed het denkbeeld geboren worden, het onderzoek voort te zetten in de Secrete Stukken, onder welke het inderdaad, na het afdrucken van dit gedeelte mijns Werks, aangetroffen werd. Het zal waarschijnlijk den lezer niet onaangenaam zijn, daaruit het een en ander te vernemen.

Uit dezen Staat ziet men:

- 1°. Dat tot het overbrengen der troepen naar de vloot en de transportschepen te Helvoet en Texel, 540 vaartuigen gebruikt zijn, hetgeen eene som van *f*66,960 beliep;
- 2°. Dat de uitrusting der vloot, zoo als op bl. 44 gezegd is, *f*2,288,464 gekost heeft, en aan nadiensten nog *f*189,616;
- 3°. Dat de huur der transportschepen heeft gekost *f*1,245,000;
- 4°. Dat de loodsgelden tot het in zee brengen van de vloot en de transportschepen, hebben bedragen *f*44,500;
- 5°. Dat er in den storm tussehen den 30 en 31 October, niet 500 of 900 (zie bl. 58), maar 1072 paarden omgekomen zijn, waaronder ruim 300 officierspaarden, welker waarde te zamen op *f*171,264 berekend wordt;
- 6°. Dat op de vloot en in de transportschepen ingescheept waren de navolgende troepen:

CAVALERIE.

Eene compagnie Garde du corps.....	197 paarden.
Het regement Gardes te paard, bestaande uit 6 compagnien.....	480 "
" " Garde Dragonders, bestaande uit 10 compagnien.....	860 "
" " Dragonders van MARWITS, bestaande uit 8 compagnien..	440 "
15 regementen Cavalerie, ieder van 3 compagnien en 141 paarden....	2115 "

Te zamen.. 4092 paarden.

INFANTERIE.

Het regiment Gardes te voet, bestaande uit

1 comp. van 120 hoofden	}	bedragende, met de Officiereu.....	2620 man.
1 " " 102 "			
23 " " 100 "			
154 andere compagnien.....			8470 "

Te zamen.. 11090 man;

zoodat de geheele Legermagt uit 14 à 15000 man zal bestaan hebben.

De Infanterie was aldus zamengesteld:

Het vermelde regiment Gardes te voet.

2 compagnien Kadets.

Het regiment van den Generaal-Majoor, Prins VAN BIRCKENFELDT; 10 comp.

" " " " Kolonel WYNBERGEN; 12 comp.

" " " HAGEDOORN; 10 comp.

4 compagnien van HOLSTEYN.

Het regiment van NASSAU (Zeeuwen); 12 comp.

" " " CARELSON; 12 comp.

" " " FAGEL; 10 comp.

" " " BRANDENBURG; 10 comp.

De drie Engelsche regimenten, als van SIDNEY, 8 comp. TOLMACH en BABINGTON, ieder van 12 comp.; elke comp. tellende 60 hoofden.

De drie Schotsche regimenten, zamen 36 comp.; iedere comp. van 60 hoofden.

De voornaamste Hoofdofficiereu, welke over deze legermagt het bevel voerden, waren: De Veldmaarschalk SCHOMBERG.

De Graaf VAN NASSAU, Generaal der Cavalerie.

De Graaf VAN SOLMS, Generaal-Luitenant van de Infanterie.

De heer VAN GINCKEL, Generaal-Luitenant der Cavalerie.

De Prins VAN BIRCKENFELDT, de heeren MACKAY, VAN OUWERKERK, BENTINCK en VAN 'S GRAVENMOER, Generaals-Majoor.

De heer VAN ZUYLENSTEYN, Adjutant-Generaal.

Verder bevond zich bij deze Legermagt, even als op de Vloot zelve, een aanzienlijk getal, wegens vervolging van den Godsdienst, uitgewekene Fransche officieren; als: bij de Cavalerie, de heeren DE ROMAGNAC, L'ÉTANG, LOUVIGNY, PÉTIT, die in hooge rangen geplaatst waren, BOSSON, Maréchal de bataille, 40 kapiteins, 55 Luitenants, 30 Kornetten en 25 Edellieden.

Bij de Infanterie: 6 Officiereu van hoogen rang, 145 Kapiteins, 138 Luitenants, 115 Sous-Luitenants, 10 Edellieden.

Het getal der Artilleristen wordt niet opgegeven, maar eene som van f 10,000 's maands uitgetrokken voor *bediendens van de artillerie*; bevindende er zich ook bij het leger een *Ingenieur Generaal*, wiens naam niet medegedeeld wordt.

Verder waren er bij deze legermagt: een Fiscaal, een Griffier van den Krijgsraad, een Provoost-Generaal met zijne bedienden, een Commissaris voor de Finantien met 2 commisen, een klerk en 7 boden, 5 Predikanten, een Doctor, een Apotheker en 2 Chirurgijs.

Zoowel voor den Veldmaarschalk als voor den Generaal der Cavalerie worden 13, voor de Generaals-Luitenant 9, voor de Generaals-Majoor 6, voor de Kolonels 4 en 2

wagens, en voor de Lt.-Kolonels en Majoors 1 wagen in rekening gebracht, met welke hunne goederen in Engeland vervoerd werden. Door welk een trein de legers in die dagen gevolgd werden, kan men daaruit opmaken, dat er in dezen Staat niet minder dan 522 wagens voor de verschillende officieren en de troepen vermeld worden.

De gezamenlijke Onkosten dezer uitrusting, zoowel voor de Vloot als voor de Landmagt, bedroegen 9,206,683 ponden à 40 grooten, anders gezegd guldens, 16 schellingen en 8 grooten, waarop, volgens den vermelden brief van den gezant VAN CITTERS, toen nog maar door het Parlement 60,000 ponden Sterling toegestaan waren, waarvan een gedeelte reeds betaald was. De overige gelden werden naderhand voldaan. Vergelijk hiermede den Staat van Onkosten, medegedeeld door WAGENAAR, D. XVI, bl. 23 en 24.

De vorm, waarin deze Rekening aan het Parlement ingediend werd, verdient opmerking. Zij beslaat nog geen 40 halve bladzijden; de sommen worden slechts in haar geheel uitgedrukt, en het blijkt niet, dat er bewijsstukken of andere bescheiden bij overgelegd zijn. Men schijnt zich geheel op de Hollandsche trouw verlaten te hebben. In onze dagen zouden zoodanige Rekeningen wel niet goedgekeurd worden.

V.

STAAT der Nederlandsche Zeemagt, A°. 1685.

(Uit de Secrete Res. van H. H. M. en het Regist. der Haagsche Besoignes A°. 1685.)

Getal van Schepen.	Stukken geschut.	Aanmerkingen.
10	80—94	Hiervan waren 4 hollen, en deze zouden, in plaats van 80, zoo als oorspronkelijk bepaald was, 86—94 stukken voeren.
18	70—76	Hiervan 4 nog niet opgetakeld.
14	60—68	Hiervan 4 hollen.
8	50—52	Hiervan 4 hollen.
32 fregatten.	16—44	

AAN WELKE ADMIRALITEITEN TOEBEHOORENDE.

Aan welke Admiraliteiten.	Schepen van 80—94 stukken.	Schepen van 70—76 stukken.	Schepen van 60—68 stukken.	Schepen van 50—52 stukken.	Fregatten van 16—44 stukken.	Aanmerkingen.
De Maze.	4	3	3	3	3	Hier onder 3 hollen.
Amsterdam	4	6	6	3	21	6 hollen.
Zeeland.	1	2	3	1	2	4 hollen.
N.-Kwart.	1	5	2	1	4	3 hollen.
Vriesland.		2			2	in slechten toestand.

VI.

COMMISSIE van Koning WILLEM aan den Secretaris der Admiraliteit van Amsterdam, HIOB DE WILDT, als zijn vertegenwoordiger en zaakgelastigde bij de Admiraliteits Collegien.

(Naar een gelijktijdig afschrift, voorkomende in het n. s. Register der Notulen van de Admiraliteit van Zeeland des jaars 1692.

Syne Majesteit noodig oordeelende, dat by syne absentie, op syne Orders en Instructien, als Admiraal-Generaal der Vereenigde Nederlanden, daartoe gegeven en nog te geven de saaken van de Zee voor den dienst van het Land en tot executie van de resolutie bij Haar Hoog Mogende genomen, worden bevorderd, en de Collegien ter Admiraliteit daartoe aangemaand, yder, voor soo verre concerneert het werk van synen bedryve synde, soo tot het presseren van de equipages, resulterende uit de extraordinaris consenten en subsidien van de provintien, als andere saken, voortkomende uit de instructien van de Collegien ter Admiraliteit: Heeft goedgevonden, tot onderhouding van beter correspondentie tusschen Syne Majesteyt en de Collegien, en tot executie van 'tgunt voorschreven, te committeren Mr. HIOB DE WILDT, Secretaris van het Collegie ter Admiraliteit tot Amsterdam, in qualiteit als Gecommitteerde van Syne Majesteit aan alle de Collegien ter Admiraliteit. Lastende den voornoemden Secretaris DE WILDT, soo wanneer sulks noodig oordeelen sal, hem naa de voorgemelde Collegien in persoon te vervoegen, om in deselve by mondelinge propositie de voorschrevene saaken te vervorderen. En voorts, soo omtrent de voorschreven Collegien als elders, daar sulks van vrugt sal kunnen syn, te procureren en bevorderen 't gene tot welstand van de saken ter zee sal noodig achten, en successivelyk van syne verrigting aan Syne Majesteit rekenschap te geven. Versoekende en gelastende de collegien ter Admiraliteit, omme den voornoemden Secretaris DE WILDT als synen Gedeputeerden ten selven eynde te erkennen en te admitteren.

Gedaan in 's Gravenhage den 18 Mey 1691.

WILLIAM R.

Ter ordonnantie van Syne Majesteyt, C. HUYGENS.

VII.

LIJST der schepen van oorlog, welke door de Admiraliteiten
uit de Buitengewone middelen aangebouwd zijn, van den
jare 1682—1700.

(Uit het Verbaal van de Haagsche Besoignes van 1698—1705.)

MAZE.

Jaar van den Bouw.	Naam.	Lengte.	Wijde.	Holte.	Wapening.
		Voeten.	Voeten.	Voeten.	Stukken.
1683	Admiraal Generaal. ¹	170	43	16	86
"	De Maze.	156	40	15	72
"	Honselaardijk.	135	35	14	50
1688	De Veluwe. ²	153	40 $\frac{1}{3}$	15 $\frac{1}{2}$	68
1689	Schiedam.	135	35 $\frac{1}{2}$	14 $\frac{1}{2}$	50
"	Provincie van Utrecht.	135	39	15	50
1691	Ridderschap.	156	42	15 $\frac{3}{4}$	74
"	Delft.	135	37	14 $\frac{3}{4}$	50
"	De Beschermer. ³	174	46	17	92
1692	Dordrecht.	156	42	15 $\frac{3}{4}$	72
"	Hollandia.	156	42	15 $\frac{3}{4}$	72
"	Wassenaer.	145	39 $\frac{3}{4}$	15 $\frac{1}{2}$	64
1693	Zeeland.	145	40	15 $\frac{1}{2}$	64
1694	Overijssel.	145	40	15 $\frac{1}{2}$	64
"	Zeven Provinciën. ⁴	170	46	17	92
1699	Gelderland.	151	41 $\frac{1}{2}$	15 $\frac{3}{4}$	64
"	Delft.	146	38 $\frac{1}{2}$	15 $\frac{1}{2}$	54
"	Schieland. ⁵	146	38 $\frac{1}{2}$	15 $\frac{1}{2}$	54
1695	Twee Bombardeergaljooten.				

¹ De *Admiraal Generaal* en de *Maze* werden in 1704 als onbruikbaar verkocht, om gesleten te worden. *Dordrecht*, *Hollandia* en *Wassenaer* werden a. 1716 als onbruikbaar verkocht.

² De *Veluwe*, a. 1705 door storm gansch onbruikbaar geworden en in Portsmouth voor sleet verkocht.

³ De *Beschermer*, a. 1715 voor sleet verkocht.

⁴ De *Zeven Provinciën*, a. 1705 bij het inkomen van de *Maze* op de Hindert verzeilt en verongelukt.

⁵ *Schieland*, a. 1720 als onbruikbaar verkocht. *Zeeland*, a. 1720. *Gelderland* en *Delft*, a. 1724 en *Overijssel*, a. 1723 gesleten.

AMSTERDAM.

Jaar van den Bouw.	Naam.	Lengte.	Wijde.	Holte.	Wapening.
		Voeten.	Voeten.	Voeten.	Stukken.
1683	Princes Maria. ¹	170	43	16	92
"	Gelderland.	156	40	15	74
"	Hollandia.	156	40	15	74
"	Zeeland.	145	37 $\frac{1}{2}$	14	64
"	Stad en Lande.	135	35 $\frac{1}{4}$	14	52
1686	De Beemster.	135	35 $\frac{1}{4}$	14	52
1687	Prins Willem. ²	170	43	16	92
"	Leyden.	145	37 $\frac{1}{2}$	14	64
1688	Amsterdam.	145	37 $\frac{1}{2}$	14 $\frac{1}{2}$	64
"	Haarlem.	145	37 $\frac{1}{2}$	14 $\frac{1}{2}$	64
1689	Keurvorst van Brandenburg.	170	43	16	92
"	Keurvorstin van Brandenburg. ³	170	43	16	92
"	Keurvorst van Saksen.	170	43	16	92
1690	Zeeland.	145	37 $\frac{1}{2}$	14 $\frac{1}{2}$	64
"	Vriesland.	145	37 $\frac{1}{2}$	14 $\frac{1}{2}$	64
1691	Elswout.	156	40	15	74
"	Ripperda.	135	35 $\frac{1}{4}$	14	52
"	Oost-Stellingwerf.	135	35 $\frac{3}{4}$	14	52
"	De Bannier.	145	37 $\frac{1}{2}$	14 $\frac{1}{2}$	64
1692	De Unie.	173	45	16 $\frac{1}{2}$	96
"	't Slot Muiden.	156	42	15 $\frac{1}{2}$	74
"	Reigersbergh.	156	40	15	72
"	Gouda.	156	42	15 $\frac{1}{2}$	74
1693	Reigersbergh.	156	42	15 $\frac{1}{2}$	74
"	't Loo.	145	39	15 $\frac{1}{4}$	64
"	Muiderberg.	135	36	14 $\frac{1}{2}$	52
"	Damiaten. ⁴	135	36	14 $\frac{1}{2}$	52
1694	De stad Nymegen.	156	42	15 $\frac{1}{2}$	74
"	Deventer.	156	42	15 $\frac{1}{2}$	74
"	Katwijk.	156	42	15 $\frac{1}{2}$	74
"	Dom van Utrecht.	145	38 $\frac{1}{2}$	15	64
"	Dieren. ⁵	145	38 $\frac{1}{2}$	15	64
1695	De Vrijheid.	176	46	17	96
1698	Hardenbroek. ⁶	139	37 $\frac{1}{2}$	14 $\frac{1}{2}$	55
1699	Gouda.	143	39 $\frac{1}{2}$	15 $\frac{1}{2}$	64
"	Emilia.	148	39 $\frac{1}{2}$	15 $\frac{1}{2}$	64
"	De Batavier.	140	37 $\frac{1}{2}$	14 $\frac{3}{4}$	52
1700	De Leeuw.	150	39 $\frac{1}{2}$	15 $\frac{1}{2}$	64
"	Raadhuis van Edam.	150	39 $\frac{1}{2}$	15 $\frac{1}{2}$	64
"	Het hof van Rheenen.	138	37 $\frac{1}{2}$	14 $\frac{3}{4}$	52
"	Keizerswaard.	138	37 $\frac{1}{2}$	14 $\frac{3}{4}$	52
"	Nieuwenhuis.	148	37 $\frac{1}{2}$	14 $\frac{3}{4}$	52
1695	Vier Bombardeergaljooten.				
"	Een Brander.				

¹ *Prinsees Maria* en *Gelderland*, in 1708 wegens ouderdom voor sleet verkocht.

² *Prins Willem*, verkocht in 1713 wegens ouderdom.

³ *Keurvorstin van Brandenburg* (later Koning van *Pruissen*) verkocht a. 1713 wegens ouderdom.

⁴ *Damiate*, a. 1713 verkocht wegens ouderdom.

⁵ *Dieren*, 1708 verkocht als onbruikbaar.

⁶ *Hardenbroek*, genomen 2 October 1706.

ZEELAND.

Jaar van den Bouw.	Namen.	Lengte.	Wijde.	Holte.	Wapening.
		Voeten.			Stukken.
1682	Zeelandia.	170			90
"	Gekroonde Burg.	156			74
"	Veere	145			60
"	Tholen.	135			54
1687	Cortgene.	135			50
1688	Koning William.	170			90
"	Zierikzee.	146			60
"	Tholen.	145			60
"	Vlissingen.	136			54
"	Goes. ¹	136			54
1691	Middelburg.	160			80
"	Eerste Edele.	156			74
"	Walcheren. ²	152			72
1697	Hol.	180			90
"	"	146			64
"	"	143			60
"	"	135			50
1695	Een Bombardeergaljoot. Twee Branders.				

NOORDERKWARTIER.

Jaar van den bouw.	Naam.	Lengte.	Wijde.	Holte.	Wapening.
		Voeten.			Stukken.
1682	Westvriesland.	170			90
"	Eenhoorn.	135			50
1688	't Kasteel van Medemblik. ³	170			90
1690	De Beschermmer. ⁴	170			90
"	Zeven steden van 't N. Kwartier.	156			74
"	't Wapen van Medemblik.	135			50
1691	't Wapen van Enkhuizen.	156			74
"	Monnikendam.	156			74
1693	Poort van Alkmaar.	156			74
"	Arnhem.	145			64
"	Utrecht.	145			64
1699	Graaf van Albermarle.	150			64
"	Hol.	145			64
"	"	135			50
1695	Twee Bombardeergaljooten.				

¹ Goes, a. 1705 verkocht voor sleet.

² Walcheren, verkocht in 1713 wegens ouderdom.

³ 't Kasteel van Medemblik, verkocht in 1713 wegens ouderdom en onbruikbaarheid.

⁴ Beschermmer en Arnhem, a. 1721 verkocht wegens ouderdom.

VRIESLAND.

Jaar van den Bouw.	Naam.	Lengte.	Wijde.	Holte.	Wapening.
		Voeten.			Stukken.
1693	Prins Friso.	135			56
"	Amelia.	135			56
1694	Vriesland.	145			68
"	Prins Friso.	145			68
1696	Donia Verstal.	95			22
"	Neerynen.	95			22
1695	Bombardeergaljoot.				

ZAMENGETROKKEN AANWIJZING *der schepen van oorlog, door de vijf Admiraliteiten gebouwd uit de Buitengewone middelen, sedert 1682—1700.*

Door welke Admiraliteiten.	Schepen van 90-96 st.	Schepen van 80-86 st.	Schepen van 70-74 st.	Schepen van 60-68 st.	Schepen van 50-56 st.	Fregat. van 22 st.	Branders	Bombardeer-galjoten.
Maze.....	2	1	4	5	6			2
Amsterdam....	7		10	13	10		1	4
Zeeland.....	3	1	3	5	5		2	1
Noorderkwartier.	3		4	4	3			2
Vriesland.....				2	2	2		1
Door de gezamenlijke Admiraliteiten. 108 Schepen.	15	2	21	29	26	2	3	10

VIII.

LIJST *der schepen van oorlog, welke door de Admiraliteiten uit eigene middelen aangebouwd zijn van den jare 1682—1790.*

(Uit de Notulen der Admiraliteiten en andere bescheiden.)

MAZE.

1682-1687	Geen.	1694	Matenesse	24 st.
1688	Brielle	"	Hellevoetsluis	24
1689	Mercurius	"	's Lands magazijn, fluit	16
"	Dolphijn	1695	Brielle	52
1691	Starrenburg	"	Rotterdam	52
1692	Heusden	"	Zeepaard, hoeker	16
"	Rosendaal	"	Neptunus, hoeker	16
1693	Delfshaven			

AMSTERDAM.

1682-1684	Geen.	1693	Graaf van Solms.....38 st.
1685	Maria Elisabeth46 st.	"	Weldam38
"	Catharina.....46	"	Schooterbosch.....34
1686	Castrium50	"	Oud Naarden.....30
1687	Sneek36	1694	De Zon.....52
1688	Raadhuis van Edam.....40	"	Maan52
"	Gaesterland.....46	"	Spion8
"	Zwolle.....36	"	De Brak.....30
"	Landskroon.....36	"	De Kruidberg.....30
1689	Grijpskerke.....40	"	Schoonoord.....30
"	Anna.....38	"	Windhond22
"	Mercurius.....12	1695	De Valk.....24
"	Jager26	"	De Wouw.....24
1690	Wapen van de Schermer...44	"	De Arend.....24
1692	Drakestein44	"	Havik.....24
"	Groningen.....44	"	Neptunus.....10
"	Beschutter.....38	1696	Overijssel.....50
"	Wolf.....36	"	Wulverhorst.....50
"	Weesep32	"	De Raaf.....44
"	Zeeryp30	"	Boeijer, Brander.
"	Bommel26	1697	Victualiefuit, de Beets.
"	Wakende Boei.....26	1699	Kampen.....44
"	Batavier.....24	"	Raadhuis van Haarlem....44
1693	Soestdijk.....40	1700	Diepenheim..44

ZEELAND.

1692 Roegallei, naderhand Mercurius, 40 st.
 1697 Oranjegallei 40 "

NOORDERKWARTIER.

1691 Vlaardingen..... 44 st.
 Valkenier 40 "

TOTAAL GETAL der oorlogsschepen, door de Admiraliteiten
 uit eigene middelen gebouwd, van 1682—1700.

Schepen van 50-52 stukken.	van 40-46	van 30-38	van 20-26	van 16 en minder.	Totaal.
7	18	17	13	10	65

TOTAAL-GENERAAL der oorlogsschepen, door de Admiraliteiten, zoo uit de buitengewone als gewone middelen, gebouwd van 1682—1700.

Van 90-96 st.	Van 82-86 st.	Van 70-74 st.	Van 60-68 st.	Van 50-56 st.	Van 40-46 st.	Van 30-38 st.	Van 20-26 st.	Van 16 en minder.	Branders.	Bombar- deer- galjoeten.	Totaal.
15	2	21	29	33	18	17	15	9	4	10	173

IX.

STAAT van den buitengewonen onderstand, toegestaan door de Provinciën, tot aanbouw en toetaking van nieuwe schepen, en tot toerusting der voor den dienst bestemde bodems en het onderhoud der manschappen van 's Lands vloot van 1682—1701.

(Uit de Res. van H. H. M. en de Not. der Admiraliteiten.)

8 Junij 1682. Voor den aanbouw van 36 nieuwe schepen	f 2,090,000
Mei 1683. Tot uitrusting van 24 schepen van oorlog.	1,058,175
14 " 1689. Tot uitrusting der schepen van de vloot voor dat jaar	4,615,104
20 Febr. 1690. Tot de toetaking en verdere behoeften van de 36 gebouwde oorlogschepen	1,133,369.6.8 ϕ
18 Maart 1690. Tot uitrusting der schepen van de vloot voor dat jaar	5,502,804
22 Julij 1690. Tot aanbouw van 18 nieuwe schepen.	1,000,000
" " Tot inkoop van geschut.	300,000
1 Dec. 1690. Tot uitrusting der schepen van de vloot voor 1691.	5,898,000
11 Jan. 1691. Tot aanbouw van 18 nieuwe schepen.	2,090,000
25 Oct. 1691. Tot uitrusting der schepen van de vloot voor 1692	5,898,000
22 Julij 1692. Tot uitrusting der schepen van de vloot voor 1693	5,898,000
16 Oct. 1692. Tot aanbouw van 18 nieuwe schepen.	1,000,000
Julij 1693. Tot uitrusting der schepen van de vloot voor 1694	7,732,000
1693. Tot toetaking enz. der schepen van den vierden bouw	566,684.13.4
27 Aug. 1694. Tot toetaking enz. der schepen van den vijfden bouw	586,684.16.4
1 Nov. 1694. Tot uitrusting der schepen van de vloot voor 1695	7,732,000
1695. Tot het doen eener leening voor Spanje, tot onderhoud van 's lands schepen in de Middellandsche zee.	1,440,000
15 Sept. 1695. Tot uitrusting der schepen van de vloot voor 1696.	7,732,000
" 1696. Tot uitrusting der schepen van de vloot voor 1697.	7,732,000
25 April 1697. Tot aanbouw van 18 schepen, van den derden en vierden rang.	800,700
25 Nov. 1697. Tot het doen eener leening van 12 milioen, om de Admiraliteiten uit hare schulden te helpen, en waar- van tusschen 1697 en 1702 opgenomen werden.	6,000,000
21 Jan. 1701. Tot aanbouw van 12 schepen.	949,500
" " Tot toetaking enz. der schepen in 1697 gebouwd.	725,517
21 Febr. 1701. Tot uitrusting van 24 schepen enz. voor de vloot van dat jaar	2,716,800
	f 81,197,338.16.4 ϕ

X.

STAAT van wapening der Nederlandsche oorlogsschepen
 onder het Stadhouderschap van Prins WILLEM III,
 1690—1697.

(Uit de Notulen der Admiraliteiten.)

Koning William.	28 Stukken van 24 $\mathcal{C}$ Z. 1	26 Stukken van 18 en 24 $\mathcal{C}$ N. Q.	
94	30 " " 18 "	24 " " 12 "	
	6 " " 12 "	20 " " 4 "	
	22 " " 8 "	4 " " 3 "	
	8 " " 6 "		
Zeelandia.	28 Stukken van 24 $\mathcal{C}$ Z.	Holland en Dorrecht.	14 Stukken van 24 $\mathcal{C}$ M.
92	26 " " 12 "	12 " " 18 "	
	22 " " 8 "	26 " " 12 "	
	16 " " 6 "	72	10 " " 6 "
			10 " " 4 "
Beschermer.	12 Stukken van 36 $\mathcal{C}$ M.	Ridder-schap.	6 Stukken van 24 $\mathcal{C}$ M.
90	18 " " 24 "	20 " " 18 "	
	30 " " 18 "	26 " " 12 "	
	24 " " 6 "	72	12 " " 6 "
	6 " " 4 "		8 " " 4 "
Nieuwe Zeven	12 Stukken van 36 $\mathcal{C}$ M.	Maze.	4 Stukken van 24 $\mathcal{C}$ M.
Provincien.	18 " " 24 "	70	22 " " 18 "
90	28 " " 18 "		24 " " 12 "
	26 " " 6 "		16 " " 6 "
	6 " " 4 "		4 " " 4 "
Admiraal Generaal.	28 Stukken van 24 $\mathcal{C}$ M.	Hertog v. Gelderl.	24 Stukken van 18 $\mathcal{C}$ M.
84	28 " " 18 "	64	22 " " 12 "
	22 " " 6 "		18 " " 4 "
	6 " " 4 "		6 Stukken van 24 $\mathcal{C}$ Z.
	28 Stukken van 24 $\mathcal{C}$ N. Q.	Gekroonde Burg.	18 " " 18 "
84	26 " " 12 "	62	8 " " 12 "
	22 " " 6 "		14 " " 8 "
	4 " " 4 "		10 " " 6 "
	4 " " 3 "		6 " " 3 à 4 "
Wakende Kraan.	8 Stukken van 24 $\mathcal{C}$ M.	Zierikzee.	24 Stukken van 18 $\mathcal{C}$ Z.
78	20 " " 18 "	60	22 " " 8 "
	28 " " 12 "		14 " " 4 "
	18 " " 4 "		
	4 " " 3 "		

I Z. beteekent Admiraliteit van Zeeland; M. der Maze, en N. Q. van het Noorder Quartier. Het geschat was, voornamelijk op de zwaarste schepen, gedeeltelijk van metaal; doch over het algemeen werd er minder metalen en meer ijzeren geschat te dezen tijde dan vroeger op 's Lands oorlogsschepen gebruikt. Overigens verdient deze staat van wapening vergeleken te worden met dien des jaars 1666 (zie *Bijlage XXXIII* van D. I.); waardoor, onder anderen, zal blijken, dat, ofschoon de wapening in die twee tijdperken veel overeenkomst met elkander heeft, er doorgaans echter, ten tijde van WILLEM III meerder zwaar geschat op de groote schepen was dan in 1666. Dit zou nog duidelijker worden, bijaldien er volledige opgaven omtrent de Admiraliteit van Amsterdam voorhanden waren, daar ik uit eenige bijzonderheden heb kunnen opmaken, dat de *Unie*, de *Vrijheid* en eenige andere der grootste schepen meerder zwaar geschat voerden dan de hier vermelde schepen. Of de *Unie* en de *Vrijheid* 36 ponden gevoerd hebben is mij niet gebleken, doch zeker in 1705 niet, toen deze schepen aldus gewapend waren:

<i>Unie</i> 28 Stukken à 24 $\mathcal{C}$.	<i>Vrijheid</i> 26 Stukken à 24 $\mathcal{C}$
28 " " 18 "	30 " " 18 "
26 " " 8 "	28 " " 12 "
10 " " 4 "	8 " " 6 "
92 St.	92 St.

De *Unie* werd toen gevoerd door den Vice-Admiraal VAN WASSENAER, de *Vrijheid* door den Luitenant Admiraal VAN ALMONDE.

(Nagel aant.)

Wasse- naer.	24 Stukken van 18 G M.	Rotter- dam.	20 Stukken van 12 G M.
60	22 " " 12 "	18 " " 6 "	
	14 " " 4 "	44 6 " " 4 "	
Delft.	22 Stukken van 18 G M.		18 Stukken van 12 G M.
54	22 " " 8 "	Gorcum.	16 " " 6 "
	10 " " 4 "	40 4 " " 4 "	
Schieland.	26 Stukken van 12 G M.		2 " " 3 "
54	16 " " 8 "	Rozendaal	4 Stukken van 12 G M.
	12 " " 4 "	36 22 " " 8 "	
	24 Stukken van 12 à 18 G N. Q.		10 " " 4 "
54	22 " " 8 "	Heusden.	18 Stukken van 8 G M.
	8 " " 3 "	34 14 " " 6 "	
Schiedam.	10 Stukken van 18 G M.		2 " " 3 "
50	12 " " 12 "	Zeist.	14 Stukken van 6 G Z.
	22 " " 8 "	28 10 " " 4 "	
	6 " " 4 "		4 " " 3 "
Oranje.	14 Stukken van 18 G M.	Starren- burg.	16 Stukken van 6 G M.
50	20 " " 12 "	26 4 " " 2 "	
	8 " " 8 "		6 metalen Bassen.
	4 " " 4 "	Dolphyn.	14 Stukken van 6 G M.
	4 " " 3 "	22 2 " " 3 "	
Cortgene.	2 Stukken van 24 G Z.		6 metalen Bassen.
50	20 " " 12 "	Mercu- rius.	2 Stukken van 4 G M.
	28 " " 4 à 6 "	22 14 " " 3 "	
			6 metalen Bassen.

XI.

STAAT der vereenigde Nederlandsche en Britsche vloot, in
den zeeslag van Bevezier of Beachy, op den 10 Julij 1690.

(Uit het Register der Depeches van den Lt.-Adm. C. EVERTSEN; verslag van den
afgezaant VAN CITTERS en den Holl. Mercurius van 1690.)

Van wie.	Getal der Schepen.	Stukken Geschut.	Manschap- pen.	Aanmerkingen.
Nederl. schepen, voorhoede onder den Lt.-Adm. C. EVERTSEN.	1 1 4 8 7 1 4 Brand rs.	92 82 72—74 60—68 50—52 44 2—4	500 450 320—370 300—375 200—240 190 22	De <i>Prinses Maria</i> , S. b.-N. GILLIS SCHEY. Een 320, de over. 360—370. De meeste 340—350. De meeste 210.
Roode Vlag, Middelt., onder den Adm. TORRINGTON.	1 4 10 1 3 2 1 4 Branders.	100 90 70 66 60 50—54 40	845 660—680 420—460 400 340 240—280 180	De <i>Sovereign</i> . Alle 460, behalve één.
Blaauwe Vlag, Achterhoede, onder Vice-Adm. Ridder RALPH DELAVALL.	1 1 1 7 1 2 3 Branders.	100 90 84 70 64 50	730 680 540 420—460 400 230	De <i>St. Andrew</i> . Vijf hadden 460 man.
Sterkte der Eskaders.	Schepen.	Branders.	Stukken.	Manschappen.
Nederlandsche.	23	4	1362	6,828
Roode Vlag.	22	4	1550	10,288
Blaauwe vlag.	13	3	930	6,041
Totale magt d. Vloot.	57	11	3842	23,157

XII.

STAAT der Fransche vloot, in den zeeslag van Bevezier
of Beachy, op den 10 Julij 1690.

(Uit *sur*, *Hist. de la Marine Franç.*, *Hollandschen Mercurius* en *depeche* van den
Nedeol. Gezant aan het Britsche hof, A. VAN CITTERS.)

Eskaders.	Getal der Schepen.	Stukken Geschut.	Manschap- pen.	Aanmerkingen.
Blaauwe Vlag, voorheen onder den Lt.-Gen. CHATEAU RENAULT.	1	90 of 100	741	De <i>Dauphin Royal</i> , Lt.-Gen. CHATEAU-RENAULT.
	1	80	463	
	3	72	454—541	
	3	66	336—400	
	7	58—60	300—350	
	5	52—56	300—337	
	6	40—48	220—260	
	6 Branders.			
Witte Vlag, Middeltoegt, onder den Vice-Adm.- Gen.- Opperbevelh. DE TOURVILLE.	1	100	891	De <i>Soleil Royal</i> , Graaf DE TOURVILLE, Opperbe- velhebber der Vloot.
	1	84	542	
	2	80	463—543	
	1	72	476	
	3	64—66	370—453	
	10	58—60	314—350	
	4	54—56	307—330	
	4	40—46	240—245	
	6 Branders.			
Blaauwen Witte Vlag, achterhoede, onder den Vice-Adm D'ESTRÉES.	2	84—86	579—600	
	1	78	450	
	4	70—72	411—453	
	1	66	377	
	9	58—62	275—380	
	4	50—56	250—289	
	3	44—46	240	
	6 Branders.			
Totale magt der Vloot.	Getal der Schepen.	Branders.	Stukken Geschut.	Manschappen.
	76	18	4546	27 à 28,000

XIII.

STAAT der Nederlandsche scheepsmagt, welke in zee gebragt werd in 1690. ¹

(Uit het register der depeches van den Lt.-Adm. C. EVERTSEN, den
Holl. Mercurius, en de Not. der Admiraliteiten.)

Getal der schepen.	Stukken Geschut.	Manschappen.		
In den zeeslag van Bevezier.				
1	92	500		
1	82	450		
4	72—74	320—370		
8	60—68	300—375		
7	50—52	200—240		
1	44	190		
4 Branders.	2—4	22		
Eskader onder den Vice-Admiraal VAN ALMONDE.				
2	72—74	400		
4	62—64	300—325		
2	52	200		
1	46			
1 Brander.	2	22		
1 Behoefteschip.				
Versterking der vloot na den zeeslag van Bevezier.				
3	62—64	300—325		
3	56	250—275		
5	50	200		
2	18	75		
4 Branders.	2	22		
Eskader in de Noordzee en voor Duinkerken, onder den Kapitein HARTWIGH.				
1	46	170		
1	40	150		
1	36	150		
1	32	110		
4	24—28	110		
1	14	60		
Totaal der scheepsmagt.	Schepen van 50—92 Stukken.	Schepen van 24—46 Stukken.	Schepen van 14—18 Stukken.	Branders.
	40	10	3	9

¹ Hieronder zijn niet begrepen de Konvooiers, of schepen die tot bescherming van den handel en de zeevaart dit jaar in zee werden gezonden.

XIV.

STAAT der *Nederlandsche zeemagt, in werkelijken dienst*
A°. 1691.¹

(Uit de aan H. H. M. ingezonden lijsten, door de gecommiteerden der Admiraliteiten en den Vice-Admiraal VAN ALMONDE, en uit de Notulen der Admiraliteiten.)

Getal der Schepen.		Stukken Geschut.	Manschappen.			
Groote Vloot.						
4	92—94	500—520				
3	82—86	450—500				
2	76	450				
8	70—74	330—370				
11	64—68	325—335				
2	58	250—275				
9	50—54	210—240				
1	36	132				
5	14—16	50—60				
7 Branders.	2—4	22				
6 Snaauwen, fluiten enz.		20				
Eskader voor Duinkerken.						
5	50—52	210—220				
3	40—42	130—210				
3	34—36	124—150				
4	20—28	80—88				
1	8	60				
Totaal der zeemagt.	Schepen van 50—94 st.	Schepen van 20—42 st.	Fregatten 8—16 st.	Branders.	Snaauwen enz.	Manschapp.
	44	11	6	7	6	16,025

¹ Behalve deze scheepsmagt, werden er door de Admiraliteiten dit jaar nog in zee gezonden 19 of 20 oorlogsschepen of zoogenaamde Konvooyers, tot bescherming van den handel en de zeevaart, gewapend met 20, 24, 32, 40 tot 50 stukken, gezamenlijk bemand met ongeveer 18 of 1900 man, zoodat de geheele zeemagt, welke dit jaar uitgerust werd, bedroeg 93 of 94 schepen, en het getal der manschappen 17 of 18000.

XV.

STAAT der vereenigde Nederlandsche en Britsche, gelijk mede der Fransche vloot, in den zeeslag van La Hogue, op den 29 Mei 1692.

(Uit oorspronkelijke brieven van den Luitenant-Admiraal VAN ALMONDE, en andere in het Archief van het Rijk berustende bescheiden, den *Europeschen Mercurius*, SYLVIVS enz.)

Getal der Schepen.	Stukken Geschut.	Manschappen.	Aanmerkingen.				
NEDERLANDERS, Voorhoede.							
5	95—92	500—525	De Nederlandsche schepen voerden 2160 stukken geschut en 9182 man. De driedeksschepen waren: de <i>Prins</i> , <i>Prinses</i> en <i>Keurvorst van Brandenburg</i> , <i>Koning Willem</i> en <i>Zeelandia</i> , van 90—92 st.; de <i>Kapitein-Generaal</i> , het <i>Kasteel van Medemblik</i> en <i>West-Vriesland</i> van 84—88 stukken.				
3	84—88	475—500					
5	72—76	375—400					
8	62—68	325—350					
5	50—56	210—230					
3	40—46	140—200					
3	30—38	150					
2	26	100					
3	16—18	60—75					
1	8	27					
6 Advysj. beh. sch.							
7 Branders.		22—30					
BRITTEN (Rooode Vlag), Middeltogt.							
5	100	730—780					
3	90	540—660					
2	80						
11	70	420—460					
3	60	340—400					
6	50	200—240					
6 Fregatten.							
6 Branders.							
BRITTEN (Blaauwe Vlag), Achterhoede.							
1	100	780					
7	90	600—660					
1	80						
13	70	400—470					
4	60	340—365					
6	50	200—280					
6 Fregatten.							
6 Branders.							
Totale magt der Vereenigde Vloot.	Schepen van 80—100 St.	Schepen van 50—76 St.	Schepen van 26—46 St.	Kleine freg. advysj. enz.	Branders.	Stukken Geschut.	Man- schappen.
	27	61	8	22	19	6,756	38 à 39,000

FRANSCHÉ VLOOT.

(Uit SYLVIVS, *Saken van Staat enz.*; den *Europeschen Mercurius*; uit LEDIARD, *Nav. Hist.*, en uit SUE, *Histoire de la Marine Française*, en de aldaar medegedeelde beschelden.)

Getal der Schepen.	Stukken Geschut.	Manschappen.	Aanmerkingen.			
1	106	900	De <i>Soleil Royal</i> , het Admiraalschip, op hetwelk zich DE TOURVILLE bevond.			
8	90—96	550—700				
6	84—86	530—630				
8	70—76	450—490				
16	60—68	350—420				
5	52—58	300—350				
Fregatten enz.						
13 Branders.						

Totale magt der Fransche Vloot.	Schepen van 84—100 St.	Schepen van 52—76 St.	Fregatten enz.	Branders.	Stukken Geschut.	Man-schappen.
	15	29	onbekend.	13	3240	21,396

XVI.

STAAT der Nederlandsche zeemagt, in werkelijken dienst gedurende het jaar 1693.¹

(Uit de gewone en secrete Resol. van H. H. Mog., uit de brieven van den Luitenant-Admiraal VAN ALMONDE, en de Not. der Admiraliteiten.)

Getal der Schepen.	Stukken Geschut.	Manschappen.	Aanmerkingen.
Groote Vloot onder den Luitenant Admiraal PH. VAN ALMONDE.			
7	90—94	500—550	De zeven negentigers waren: het Admiraalschip, <i>de Unie</i> van 94 stukken, <i>de Beschermers</i> , van de <i>Mazo</i> , <i>Keurvorstin van Brandenburg</i> , <i>Keurvorst van Saksen</i> , <i>Koning William</i> , <i>Zeelandia</i> , en <i>de Beschermers</i> , van het N.-kwartier.
2	86—88	475	
8	70—74	350—400	
7	60—64	300—375	
5	50—52	185—240	
2	42—46	150—210	
3	32—36	150—160	
9 Branders.	2—4	21—30	
1 Behoefteschip.	8	40	
5 dito.		18—25	

¹ Behalve de in dezen staat vermelde Landsschepen waren er dit jaar ten minste nog 30 in zee, tot bescherming van den handel en de zeevaart, waaronder zeker 3 van 50, 10 van 40—48, 4 van 30—36 stukken; zoodat de zeemagt in werkelijken dienst kan gerekend worden, behalve de Branders en Behoefteschepen, op ongeveer honderd schepen.

Getal der Schepen.	Stukken Geschut.	Manschappen.	Aanmerkingen.				
Eskader voor de Middellandsche zee, onder den Schout-bij-Nacht PH. VAN DER GOES.							
1	84	500	De <i>Admiraal-Generaal</i> , op hetwelk zich de Schout-bij-Nacht bevond.				
1	72	325					
2	64	325					
2	50	210					
2 Branders.	2—4	22					
Eskader in de Noordzee en voor Duinkerken, onder den Schout-bij-Nacht HIDDE DE VRIES.							
3	52—54	235—240					
2	44—46	160—180					
2	34	130					
3	26—28	100—110					
2	18	75					
2	8—12	30—32					
Nadere Equipage, tot een eskader vereenigd onder den Commandeur VAN DER DUSSEN.							
3	72—74	360—375	Dit Eskader kwam eerst in Augustus in zee.				
1	64	300					
4	50—56	210—250					
2	42—46	140—200					
2	36	150					
Totale zeemagt in werkelijken dienst, Ao 1693.	Schepen van 50—94 St.	Schepen van 26—46 St.	Kl. Fregatt. Snaauwen.	Branders.	Behoeft- schepen.	Stukken Geschut.	Man- schappen.
	46	16	4	11	6	3656	18,347

XVII.

STAAT der Nederlandsche scheepsmagt, welke in zee
gebragt werd, A°. 1694. ¹

(Uit de brieven van den Luitenant-Admiraal VAN ALMONDE, de oorspronkelijke zeilorde
van den Vice-Admiraal CALLENBURGH, en de Notulen der Admiraliteiten.)

Getal der Schepen.	Stukken Geschut.	Manschappen.	Aanmerkingen.			
Vloot in het Kanaal, onder den Luitenant-Admiraal VAN ALMONDE.						
5	90—94	500—530	De Driedekkers van 90—94 waren: <i>de Unie</i> , het Admiraalschip <i>Koning William</i> , <i>Prinses Maria</i> , <i>Keurvorstin van Brandenburg</i> , <i>Beschermers</i> (N.-Kwartier), die van 86—88, <i>de Admiraal-Generaal</i> en <i>Westvriesland</i> .			
2	86—88	450—500				
4	70—74	375—400				
4	60—64	300—325				
1	50	210				
2	42—44	150—200				
2	32—36	110—150				
1	22	75				
4 Branders.	2—4	22				
4 Behoefteschepen.		25				
Vloot Middellandsche zee, onder den Admiraal CALLENBURGH.						
4	90—92	500—540	De Driedekkers van 90—92 waren: <i>de Beschermers</i> , (Maze), <i>Zeelandia</i> , <i>Keurvorst van Brandenburg</i> , <i>de Prins</i> ; die van 86, <i>Kasteel van Medemblik</i> .			
1	86	450				
9	72—74	375				
6	64	325				
4	50—54	210—225				
5 Branders.	2—4	22—27				
3 of 4 Behoefteschepen.		22				
Eskader in de Noordzee, onder den Schout-bij-Nacht HIDE DE VRIES.						
3	64	325				
2	58	250				
4	50—54	210—225				
2	44—46	170—180				
1	38	150				
3	32	110—130				
Totale zeemagt in werkelijke dienst, A°. 1694.	Schepen van 50—94 St.	Schepen van 22—46 St.	Branders.	Behoefteschepen.	Stukken Geschut.	Man- schappen.
	49	11	9	8	3822	19,479

¹ Hieronder zijn niet begrepen de Konvoijers, die zeker meer dan 30 in getal waren, door elkander 100 man voerden, en te zamen met niet minder dan 3000 zeelieden bemand waren; zoodat de in dienst zijnde manschappen dit jaar ruim 22000 koppen bedroegen.

XVIII.

STAAT der Nederlandsche zeemagt, in werkelijken dienst
A^o. 1695. ¹

(Uit de Linie van Bataille, door den Luitenant-Admiraal VAN ALMONDE aan H. H. M. gezonden,
de brieven van den Vice-Admiraal CALLENBURGH, het Journaal van den S. b. N.
GEL. EVERTSEN en brieven van den S. b. N. v. D. GOES.)

Getal der Schepen.	Stukken Geschut.	Manschappen.	Aanmerkingen.				
Vloot voor het Kanaal, onder den Luitenant-Admiraal VAN ALMONDE.							
4	72—74	375—450	Behalve deze schepen, lagen nog gewapend in de zeegaten: <i>de Unie</i> 94, <i>William</i> 92, <i>Beschermer</i> 90 en <i>Westvriesland</i> 86 stukken.				
2	60—64	300—325					
3	52	230					
4	42—46	200—210					
4	32—38	120—150					
2	24—26	100	De namen dezer Bombardeerschepen waren: <i>de Dwingeland</i> , <i>de Schrik</i> , <i>'t Geweld</i> , <i>de Vredemaker</i> , <i>de Donder</i> , <i>de Bliksem</i> .				
2 Snaauwers.	10—12	34—40					
4 Branders.	2—4	22—40					
6 Bombardeerschepen.	2 Mortiers.	23					
	6 Stukken van 2 $\frac{1}{2}$.						
Vloot Middellandsche zee, onder den Vice-Admiraal CALLENBURGH.							
4	90—92	500—540					
1	86	450					
8	72	375					
6	64	325					
4	50—54	210—225					
5 Branders.	2—4	22—27					
3 of 4 Behoefteschepen.		22					
Eskader in de Noordzee, onder den Schout-bij-Nacht PHIL. VAN DER GOES.							
1	84	450	<i>De Admiraal-Generaal</i> , Schout-bij-Nacht VAN DER GOES.				
3	72	375—400					
3	60—64	310—325					
4	50—54	210—225					
3	40—46	200—210					
1	22	75					
Totale scheepsmagt in werkelijken dienst.	Schepen van 50—92 St.	Schepen van 22—46 St.	Snaauwen en Branders.	Bombardeerschepen.	Behoefteschepen.	Stukken Geschut.	Manschappen.
	43	14	11	6	3 of 4	3432	17000

¹ De Konvooyers, welke hieronder niet gerekend zijn, bedroegen ten minste een getal van 35 schepen, waaronder uittelijke van 30, 40 en eenige van 50 stukken, voerende te zamen, ten minste 3000 man zoodat het getal der zeelieden, dit jaar in dienst, met degene, die op de vier groote schepen in de zeegaten zich bevonden, zeker 21 of 22000 man zal bedragen hebben.

XIX.

LIJST der Nederlandsche oorlogschepen, zoo tot bestrijding
des vijands, als tot bescherming van den handel en de
zeevaart, in werkelijken dienst, A°. 1696.

(Uit de Oorspronkelijke Lijst door den Luitenant-Admiraal VAN ALMONDE aan H. H. M.
gezonden, uit eene dergelijke Lijst van den Kapitein VAN ZYLL, en uit de
Notulen der Admiraliteiten.)

Oorlogschepen, uitmakende de Vloot van den Staat, onder het gebied van den
Luitenant-Admiraal PH. VAN ALMONDE.

		Stukken.	Man.
A. ¹	<i>De Vrijheid</i>	Lt-Adm. VAN ALMONDE....	96. 550.
M.	<i>Zeven Provinciën</i>	Vice-Adm. CALLENBURGH....	90. 525.
Z.	<i>Zeelandia</i>	" " GEL. EVERTSEN....	90. 550.
Z.	<i>Koning William</i>	S.-b.-N. A. DEN BOER....	90. 530.
NQ.	<i>West-Vriesland</i>	" MUYS.....	90. 500.
A.	<i>Prinses Maria</i>	Kapt. GRAVE V. NASSAU....	92. 500.
A.	<i>Unie</i>	" V. DE DUSSEN.....	94. 500.
NQ.	<i>Beschermer</i>	" DE BOER.....	90. 475.
Z.	<i>Eerste Edele</i>	" MOSSELMAN.....	74. 400.
M.	<i>Ridderschap</i>	S.-b.-N. PH. V. D. GOES....	72. 400.
M.	<i>Dordrecht</i>	Kapt. EVERT DE LIEFDE....	72. 375.
M.	<i>Holland</i>	" A. PIETERSON.....	72. 375.
M.	<i>Maze</i>	" JAC. V. D. GOES....	72. 375.
A.	<i>Deventer</i>	" A. VAN TOLL.....	72. 400.
A.	<i>Katwijk</i>	" VAN LAEREN.....	72. 400.
A.	<i>Slot Muiden</i>	" PH. SCHRYVER.....	72. 400.
A.	<i>Elswout</i>	" DRAECK.....	72. 375.
A.	<i>Gouda</i>	" A. MANART.....	72. 400.
A.	<i>Holland</i>	" JT. V. HOGENHOECK....	72. 375.
Z.	<i>Walcheren</i>	" LA PALMA.....	72. 400.
NQ.	<i>Maagd v. EnkhuiZEN</i>	" J. DE JONGH.....	72. 375.
NQ.	<i>Noorder-Kwartier</i>	" BOLCK.....	72. 375.
NQ.	<i>Munnikendam</i>	" REIJNHALS.....	72. 375.
NQ.	<i>Alkmaar</i>	" ROOS.....	72. 375.
M.	<i>Veluwe</i>	" VAN CONVENT.....	66. 340.

1 De letters A., M., Z: NQ., V. beteekenen de Admiraliteiten *Amsterdam*, *Maze*, *Zeeland*, *Noorder-Quartier*, en *Vriesland*, aan welke de in deze lijst vermelde schepen behoorden. Overigens, wordt deze opgave in al hare bijzonderheden medegedeeld, omdat in geen jaar van dezen oorlog 's Lands zeemagt zoo sterk was; omdat van geen jaar die opgave, voornamelijk omtrent de schepen, tot bescherming van den handel en de zeevaart bestemd, zoo volledig voorkomt, en omdat men daardoor tevens de gelegenheid verkrijgt, om, even als men zulks uit BRAANT omtrent het tijdperk van DE RUYTER leert, bekend te worden met de namen der voornaamste Zeeofficiëren en schepen van dezen tijd, in één woord, omdat men daaruit de zamenstelling van 's Lands zeemagt in dit tijdperk naauwkeurig leert.

		Stukken.	Man.
M.	<i>Zeeland</i>	Kapt. VAN REGTEREN	64. 325.
A.	<i>Leijden</i>	" Graaf VAN BENTHEIM	64. 325.
A.	<i>Haarlem</i>	" J. BARON V. WASSENAER	64. 325.
A.	<i>Amsterdam</i>	" VAN DER GYSEN	64. 325.
A.	<i>Banier</i>	" LYNLAGER	64. 325.
A.	<i>Dieren</i>	" BEECKMAN	64. 325.
A.	<i>Dom van Utrecht</i>	" JOLLE JOLLESZ	64. 325.
Z.	<i>Zierikzee</i>	" BOOM	64. 325.
V.	<i>Frisia</i>	" STOFFEL MIDDAGTEN	64. 310.
V.	<i>Prins Friso</i>	" Baron JOSEPH V. GHENDT	64. 310.
M.	<i>Wassenaer</i>	" CORN. V. BRAKEL	60. 325.
M.	<i>Delft</i>	" ZAS V. D. BOSSCHE	50. 210.
A.	<i>Vrede</i>	" SWAAN	50. 210.
NQ.	<i>Medenblik</i>	" POELEWAY	50. 210.
A.	<i>Sneek</i>	" LEYDEN à LEEUWEN	44. 165.
NQ.	<i>Valkenier</i>	" VAN VEEN	40. 160.
A.	<i>Schoonoord</i>	" TEENHGS	30. 110.
Z.	<i>Zeist</i>	" COORDE	30. 180.
M.	<i>Katryn</i>	} Branders	2—4. 22.
M.	<i>Mercurius</i>		
A.	<i>Bruinvisch</i>		
A.	<i>Salamander</i>		
A.	<i>Stromboly</i>		
A.	<i>Etna</i>		
Z.	<i>Etna</i>	} Behoefteschip.	
NQ.	<i>Brandenburg</i>		
A.	<i>Magazijn</i>		

ESKADER in de Noordzee, onder den Kapitein A. F. VAN ZYLL.

		Stukken.	Man.
A.	<i>Het Loo</i>	Kapt. VAN ZYLL	64. 325.
NQ.	<i>Het wapen van Utrecht</i>	" GRAAUW	64. 325.
NQ.	<i>Aernhem</i>	" CROMHOUT	64. 325.
V.	<i>Æmia</i>	" BEYMA	58. 275.
Z.	<i>Goes</i>	" WILTSCHUT	54. 250.
Z.	<i>Vlissingen</i>	" TRESEL	54. 250.
A.	<i>De Zon</i>	" VAN GENDEREN	52. 230.
A.	<i>Nymegen</i>	" J. ERASMUS	50. 210.
A.	<i>Damiaten</i>	" SOMMELSDYCK	50. 210.
M.	<i>Prov. v. Utrecht</i>	" W. V. WASSENAER STAR-	
		RENBURGH	48. 210.
A.	<i>Noord-Holland</i>	" RONCKE	46. 180.
A.	<i>Drakensteyn</i>	" REGOOT	44. 165.
Z.	<i>Cortgene</i>	" COURTE	44. 208.
Z.	<i>Mercurius</i>	" DANCKERS	40. 220.

		Stukken.	Man.
A.	't Groenwĳf.....	Kapt. BINCKE BINCKES.....	36. 140.
A.	Kruidberg.....	Comm. TOLL DE JONGE.....	30. 110.
A.	De Boei.....	" CORTENBOSCH.....	26. 100.
A.	De Jager.....	" ZELS.....	26. 100.
A.	De Valk.....	" EYTSMA.....	24. 95.
A.	De Wouw.....	" CRAAY.....	24. 95.
Z.	Aurora.....	Kapt. DE MAUREGNAULT.....	18. 120.
Z.	Galei.....	Comm. C. BENJAMINS.....	12. 50.
Z.	Blikkenburg.....	" W. MEERTENS.....	10. 47.
Z.	Zeepest.....	" W. GILLISSEN.....	8. 40.
NQ.	Saturnus. } Bombardeer.....	" MOPS.....	8. 30.
NQ.	Mars.... } schepen.....	" PRANGER.....	8. 30.
NQ.	Oranje Brander.....	" SPEELMAN.....	2. 22.
	Galjoet met Krijgshoeften.		

SCHEPEN, in dienst tot bescherming van den Handel en de Zeevaart.

		Stukken.	Man.
A.	Ripperda.....	Kapt. DE VEER.....	50. 210.
A.	Muiderburg.....	" VAN DE FERRE.....	50. 210.
M.	Schiedam.....	" VAN DER POT.....	50. 210.
A.	't Wapen v. d. Schermer.....	" C. VAN HOOGENHOECK.....	44. 200.
A.	Edam.....	Comm. HUBERT.....	44. 165.
M.	Goreum.....	" HEEMSKERK.....	40. 160.
A.	't Raadhuis van Haarlem.....	" BUCKING.....	38. 150.
A.	Graaf van Solms.....	" MANART DE JONGE.....	38. 150.
A.	Soestdijk.....	Kapt.-Lt. v. D. BERGH.....	38. 150.
A.	Beschutter.....	Comm. VLIES.....	38. 150.
M.	Rozendaal.....	" FORMAN.....	38. 200.
A.	Landskroon.....	" LAUR. LIEUWKENS.....	36. 135.
A.	Anna... ..	Kapt. ROEMER VLACQ.....	36. 130.
A.	Schoterbosch.....	Comm. VAN ROYEN.....	34. 110.
A.	Weldam.....	" IS. SWEERS.....	34. 110.
A.	Wulpenburg.....	" GOUWENAAR.....	34. 110.
A.	Wolf.....	" BREMBURG.....	34. 110.
M.	Briel... ..	Kapt. VAN COOPEREN.....	34. 110.
M.	Heusden.....	Comm. IS. HANEDOES.....	34. 110.
M.	Rotterdam.....	" VAN WYLIGH.....	34. 110.
A.	Oud Naarden.....	" W. SCHOT.....	30. 120.
A.	De Brak.....	" ZHUM.....	30. 110.
M.	Helvoetsluis.....	" HOLLAERT.....	24. 100.
M.	Matenesse.....	" NOORTHEY.....	24. 100.
A.	De Havik.....	" DE VETH.....	24. 105.
A.	De Arend.....	" HALEWIJN.....	24. 100.
A.	De Eendragt.....	" CRAYESTEYN.....	24. 100.
M.	Starrenburg.....	" P. DE MEY.....	22. 90.

			Stukken.	Man.
A.	<i>De Windhond</i>	Kapt. WESTERHOUT.....	22.	90.
A.	<i>Neptunus</i>	" ROMBOUTS.....	20.	75.
Z.	<i>Rozenburg</i>	" VAN DER ZAEN.....	20.	136.
M.	<i>Hoeker</i>	" BISSCHOP.....	16.	80.
M.	<i>Hoeker Dolfijn</i>	" W. VAN ZYLL, daarna		
		G. BEEEAARTS.....	16.	80.
A.	<i>Triton</i>	" ARN. DE JONGH.....	16.	65.
A.	<i>Kroonvogel</i>	" J. TEENHGS DE JONGE.	16.	65.

ALGEMEENE STAAT der *Nederlandsche zeemagt, in werkelijke dienst*, A°. 1696.

8 Schepen van 90—96 stukken bemand met 500—550 man.					
16	"	"	72—74	"	" 375—400 "
15	"	"	60—66	"	" 310—340 "
12	"	"	50—53	"	" 210—275 "
10	"	"	40—48	"	" 160—210 "
20	"	"	30—33	"	" 110—150 "
13	"	"	20—26	"	" 75—136 "
8	"	"	8—18	"	" 40—120 "
9	Branders	"	2—4	"	" 22
2	Bombard.	"	8	"	" 30
2 Behoefteschepen.					

115 Schepen van oorlog, waarvan:

De Vloot en het Eskader waren gewapend met..... 3,920 stukken geschut.

De Konvooiers met..... 1,106 " "

Te zamen..... 5,026 stukken geschut.

De Vloot en het Eskader waren bemand met..... 19,963 man.

De Konvooiers met..... 4,406 "

Te zamen.... 24,369 man.

XX.

NEDERLANDSCH ESKADER, *hetwelk, onder bevel van den Luitenant-Admiraal PHIL. VAN ALMONDE, den togt naar de Sont deed en Koppenhagen hielp bombarderen* A°. 1700.

(Uit de brieven aan de Admiraliteiten, en het Journaal van den Vice-Admiraal C. EVERTSEN.)

		Stukken.	Man.
Lt.-Adm. PH. VAN ALMONDE.....	<i>de Unie</i>	94	550.
Vice-Adm. C. EVERTSEN	<i>de Eerste Edele</i>	72	400.
S.-b.-N. PAULUS VAN DER DUSSEN....	<i>Dordrecht</i>	72	375.
Kapitein LYNLAGER.....	<i>Katwijk</i>	72	375.
" BOLCK	<i>'t Wapen van Alkmaar</i>	72	375.
" CLEYBURGH.....	<i>Aemelia</i>	66	365.
" C. CLEYN.....	<i>'t Wapen van Aernhem</i>	66	365.
" BEECKMAN	<i>Gouda</i>	64	325.
" C. VAN BRAKEL.....	<i>Veluwe</i>	64	325.
" VAN VEEN.....	<i>'t Wapen van Utrecht</i>	64	325.
" TRESEL.....	<i>Vlissingen</i>	50	225.
" VAN TOLL.....	<i>Batavier</i>	50	210.
" ZAS VAN DEN BOSSCHE.....	<i>Prov. Utrecht</i>	50	210.
" SCHAAP.....	<i>Beschutter</i>	38	150.
" VAN DE GRAAF.....	<i>Briel</i>	34	136.
" MAUREGNAULT.....	<i>l'Aurore</i>	28	120.
Command. J. COERTE.....	<i>hoeker Blikkenburg</i>	14	50.
2 Bombardeerschepen			26.
2 Branders.....			28.
2 Ammunitieschepen.			

XXI.

STAAT der Nederlandsche vloot, onder den Luitenant-Admiraal
PHIL. VAN ALMONDE, A°. 1702. ¹

(Uit het oorspronkelijke Verbaal of Journaal van dien Luitenant-Admiraal.)

Getal van schepen.	Stukken Geschut.	Matrozen.	Soldaten.	Aanmerkingen.
4	90—94	500—550	109—122	Op deze vloot en in de trans- portschepen bevonden zich 3,900 man troepen, grooten- deels Mariniers. De vier Negentigers waren: het Admiraalschip de <i>Vrijheid</i> , de <i>Unie</i> , de <i>Zeven Provinciën</i> en de <i>Beschermer</i> .
7	72	375—400	84—163	
7	64	325	80—94	
2	50	220	88—91	
1	44	150	48	
2	36	150	45—50	
3 Branders.	2—6	23—30		
3 Bombardeer- schepen.	6—8	26—36		
11 Transport- schepen.	2—40	24—64	58—328	
2 Hospitaal- schepen.	8—16	60—72		
5 Behoeft- schepen.	2—18	9—25		

Nederlandsch Eskader, op de Vlaamsche kusten, onder den Vice-Admiraal
GEL. EVERTSEN, A°. 1702.

(Uit de brieven van den Vice-Admiraal aan H. H. M.)

3	72	400		
4	64	325		
8	50—54	250—325		
2	40—44	220		
2	22	90—100		

Totale magt.	Schepen van 50-94 stukken.	Schepen van 36-44 stukken.	Schepen van 22 st.	Branders.	Bom- bardeer gal- joeten.	Hosp. sche- pen.	Trans- port en Beh. sche- pen.	Stuk- ken geschut	Ma- trozen.	Sol- daten.
	35	5	2	3	3	2	16	2742	15,327	3900

¹ In dit en de volgende jaren van den Successieoorlog, was er, behalve 's Lands vloot en eskader, gemeenlijk tot bescherming van den handel, de zeevaart en visscherij, in zee een *derigtal* oorlogsschepen, of zogenaamde Konvooijers, van welke eenige 20 en minder stukken, de meesten 30, 40 tot 50, enkele tot 64 stukken voerden.

XXII.

STAAT der Nederlandsche zeemagt, in werkelijken dienst
gedurende het jaar 1703.

(Uit het Verbaal van den Luitenant-Admiraal VAN ALMONDE, zijne brieven en
die der andere Vlagofficieren.)

Schepen.	Stukken Geschut.	Man- schappen.	Aanmerkingen.				
Eskader onder den Luitenant-Admiraal VAN ALMONDE, naar Portugal en Spanje.							
3	90—94	500—556	De Lt-Adm. v. ALMONDE bevond zich op de <i>Vrijheid</i> van 94 st., de Vice-Adm. v. D. GOES op den <i>Beschermmer</i> , en de S.-b.-N. VAN WASSENAER op de <i>Unie</i> , beide van 90 stukken.				
3	72	400					
5	64	325					
1	52	250					
2	34	150					
3 Branders.	4	22					
3 Bomb. Beh. schepen.	8	50					
Eskader onder den S.-b.-N. VAN DER DUSSEN, eerst voor Westindie bestemd, later ter ontmoeting van de Oostindische retourvloot enz.							
1	70	375	De S.-b.-N. liet zijne vlag waaijen van het schip <i>Zeeland</i> , van 64 stukken.				
5	60—64	300—330					
6	50—52	200—250					
Eskader onder den Lt.-Adm. CALLENBURGH, voor Duinkerken en in de Noordzee.							
2	70—74	375—400	De vlag van den Lt.-Adm. woei van de <i>Dordrecht</i> van 72 stukken.				
4	60—64	300—325					
4	50—54	220—250					
3	34—44	150—210					
1 Snaauw.	16	80					
1 Brander.	2	20					
Totale magt in werkelijken dienst.	Schepen van 50—94 St.	Schepen van 34—44 St.	n auwen	Branders.	Bombard. galjoeten.	Stukken Geschut.	Manschappen.
	34	5	1	4	3	2388	12,112

XXIII.

STAAT der *Nederlandsche zeemagt, in werkelijken dienst, gedurende het jaar 1704.*

(Uit de Not. der Admiraliteiten, de Brieven der Hoofd- en andere Officieren.)

Schepen.	Stukken Geschut.	Man- schappen.	Aanmerkingen.						
Eskader onder den Luitenant-Admiraal CALLENBURGH, naar Portugal en Spanje.									
1	90	500	De <i>Unie</i> , Vice-Admiraal J. G. v. WASSENAER.						
3	72	375—400							
1	68	400							
8	60—64	325							
5	50—54	225							
1	36	150							
2 Branders.	4	22							
3 Bombard. galjoeten.	8	50							
11 Behoeft- schepen.		22—28							
21 Transp. schepen.									
Eskader in de Noordzee, onder den Vice-Admiraal v. D. GOES.									
1	72	375	De schepen van dit Eskader en van den S.-b.-N. DEN BOER waren goed van Mariniers voorzien tegen de aanvallen der Duinkerkers.						
1	64	335							
5	50—54	220—285							
2	24	95							
Eskader op de Vlaamsche kust, onder den S.-b.-N. ANDR. DEN BOER.									
1	72	400							
3	60—64	325—360							
2	40—44	210—250							
2	18	90							
Eskader tot ontmoeting der O. I. vloot, onder den Kapitein DE VEER.									
2	64	325	Deze fregatten behoorden aan de O. I. Comp.						
4	50	220—225							
2	44	180—200							
3 Fregatten.									
Totale magt in werkel. dienst.	Schepen van 50-90 St.	Schepen van 36-44 St.	Kleine freg. van 18-24 St.	Branders. Bombard. schepen.	Beh. schepen.	Transport schepen.	Stukken Geschut.	Man- schappen.	
	35	5	7	2	3	11	21	2492	12,889

XXIV.

STAAT der Nederlandsche zeemagt, in werkelijken dienst,
gedurende het jaar 1705.

(Uit het Journaal van den Luitenant-Admiraal VAN ALMONDE, de Brieven der andere
Hoofdofficieren en Not. der Admiraliteiten.)

Schepen.	Stukken Geschut.	Man- schappen.	Aanmerkingen.					
Vloot onder den Luitenant-Admiraal VAN ALMONDE, in de Middellandsche zee.								
4	92—94	500—550	De vier driedekkers waren: <i>de Vrijheid, de Unie, de Zeven Provinciën</i> en <i>de Beschermers</i> , gevoerd door den Luitenant-Admiraal ALMONDE, Vice-Admiraal WASSENAER, S.-b.-N.- V. D. DUSSEN en DE JONGH.					
9	70—72	400						
4	60—64	300—325						
3	52—54	220—260						
1	36	150						
2 Branders.	2—4	28						
2 Bombard. schepen.	8	36						
2 Hospitaal- schepen.		30						
Eskader in de Noordzee, onder den S.-b.-N. ANT. PIETERSON.								
3	64	325						
5	52—54	220—250						
1	36	150						
1	24	110						
Eskader op de Vlaamsche kust, onder den S.-b.-N. DEN BOER.								
3	64	325						
1	44	250						
Eskader tot ontmoeting der O. I. vloot, onder den Kapitein w. J. Baron VAN GHENDT.								
1	64	325						
3	52	220—240						
2	44	180						
1	24	110						
Totale magt.	Schepen van 50-94 St.	Schepen van 36-44 St.	Fregatten van 24 St.	Branders.	Bombard. schepen.	Hospitaal schepen.	Stukken Geschut.	Man- schappen
	35	5	2	2	2	2	2558	12,928

XXV.

STAAT der Nederlandsche zeemagt, in werkelijken dienst,
gedurende het jaar 1706.

(Uit het Verbaal van den Vice-Admiraal VAN WASSENAER, zijne Brieven en
de Not. van de Admiraliteiten)

Schepen.	Stukken Geschut.	Man- schappen.	Aanmerkingen.						
Vloot onder den Vice-Admiraal VAN WASSENAER, in de Middellandsche zee.									
2	92—94	500—550	De twee driëdekkers waren: <i>de Vrijheid</i> en <i>de Unie</i> , waarvan de eerste zou gevoerd zijn door den Luitenant-Admiraal v. ALMONDE, en de laatste gevoerd werd door den Vice-Admiraal v. WASSENAER.						
9	70—74	400							
4	60—64	350—364							
3	50—54	220—270							
1	38	150							
2 Branders.	2—4	28							
2 Bombard. schepen.	8	36							
2 Hospitaal- schepen.		30							
4 Beh. schep.		27—30							
Eskader in de Noordzee, onder den S.-b.-N. PAUL. v. D. DUSSEN.									
2	64	325	Het Eskader op de Vlaamsche kust, onder den S.-b.-N. DEN BOER, kwam niet tot stand.						
5	52—54	220—250							
1	36	150							
2	24	110							
Eskader tot ontmoeting der O. I. retourvloot, onder den Kapitein c. BEECKMAN.									
4	64	325	Behalve twee fregatten en twee galjoten van de O. I. Comp.						
1	52	220							
1	44	240							
2	36—38	140—180							
Totale magt.	Schepen van 50-94 St.	Schepen van 36-44 St.	Fregatten van 24 St.	Branders.	Bombardeer schepen.	Hospitaal- schepen.	Beh. schepen.	Stukken Geschut.	Man- schappen.
	30	5	2	2	2	2	4	2216	11,547

XXVI.

MEDEDEELING omtrent de scheepsmagt der generale
gecontracteerde Oost-Indische Compagnie.

In de mededeelingen omtrent de scheepsmagt der O. I. Comp. achter het Iste Deel door ons geplaatst, hebben wij opgemerkt, hoe weinig regelmaat en eenvormigheid er tot den jare 1665 in het charter der schepen van dit handelsligchaam bestonden. De zelfde stelselloosheid bleef nog geruimen tijd voortduren. Het ééne jaar bouwde men schepen van wat grooter, het andere jaar van wat kleiner charter. Iedere kamer volgde daaromtrent hare eigene inzigten, die dan ook telkens weder gewijzigd werden. Wel trachtte de kamer van XVII meermalen door hare resolutien tot meerdere éénvormigheid te geraken; maar deze goede bedoelingen werden ook weder telkens door de willekeurige veranderingen der kamers verijdeld. Het gevolg was dat men ten laatste niet meer wist hoe groot de kracht der scheepsmagt was, noch welke scheepsruimte men beschikbaar had. Vooral was het een groot nadeel dat men dien ten gevolge ook allerlei soort van materialen zoowel hier te lande als in Indie noodig had, omdat ieder schip wegens de onderlinge ongelijkvormigheid eene andere wijze van toetaking en tuigaadje vereischte. Wat voor een groot schip dienen kon, kon aan een klein schip niet helpen. Het eene schip was op de zeilaadje gebouwd, het andere was geheel ingerigt om veel lading te bergen. Werden er herstellingen hier of in Indie geeischt, dan ontbrak nu het ééne dan het andere. Vooral greep dit plaats in Indie, wanneer er aldaar materialen voorhanden waren die slechts voor een bijzonder charter van schepen konden worden aangewend. Dezelfde ongelijkslachtigheid bestond in de wapening, hetgeen verwarring en moeite gaf in het verschaffen van ammunitie. Het was dan ook inzonderheid het opperbestuur in Indie, dat daarover luide en herhaalde klagten hooren liet. Na zeer "lange en opereuse Besoignes" werd er eindelijk in de vergadering van XVII op den 4den en 17den April 1697 besloten dat niet meer dan drie charters van schepen hier te lande voor de Compagnie zouden mogen aangebouwd worden.

Het eerste charter bevatte de schepen van

160	voet	lang
40	"	wijd
17	"	hol zonder koebrug of
18½	"	hol met koebrug.

Het tweede charter

145 voet lang
36 " en $8\frac{3}{4}$ duim wijd.
15 " en $7\frac{3}{4}$ " hol.

Het derde charter

130 voet lang
33 " en $6\frac{1}{2}$ duim wijd.
14 " en $4\frac{1}{2}$ " hol.

De verschillende kamers werden gelast deze regeling stipt na te komen. Te dien einde werd er besloten dat de kamers elkander onderling op dit punt zouden contrôleren en de eene kamer de schepen van eene andere kamer zoude nameten. Sedert dien tijd bleef er genoegzame eenvormigheid tusschen de schepen bestaan.

De wapening der schepen was reeds eenige jaren vroeger geregeld en die regeling bleef nu op de schepen van de drie charters toegepast.

Die wapening was aldus bepaald: schepen van 155—160 voet lang hadden op den ondersten overloop:

In de kamer.....	4 Stukken	}	12 Ponders.
Achter den mast.....	6 "		
Onder het halfdek, waaronder 2 Stukken van metaal, bij de compassen.....	8 "	}	8 "
In de kuil.....	6 "		
Onder den bak.....	6 "		
Op het halfdek.....	8 "		4 "

Te zamen... 38 Stukken.

Voor schepen van 140—154 voet:

In de kamer.....	4 Stukken	}	12 Ponders.
Achter den mast.....	6 "		
Onder het halfdek.....	8 "	}	6 "
In de kuil.....	6 "		
Onder den bak.....	6 "		
Op het halfdek.....	6 "		3 "

Te zamen... 36 Stukken.

Voor schepen van 130 voet.

In de kamer.....	4 Stukken	}	8 Ponders.
Achter den mast.....	4 "		
Onder het halfdek.....	8 "	}	6 "
Onder den bak.....	6 "		
Op het halfdek.....	4 "		
			3 "

Te zamen... 26 Stukken.

Wij hebben het ten slotte niet onbelangrijk geacht hier eene opgave mede te deelen van het aantal schepen welke door de Oost-Indische Compagnie gedurende ongeveer een 40tal jaren naar Indie zijn uitgezonden.

(J. K. J DE J.)

STAAT aantonende het aantal schepen benevens de sterkte der bemanning welke door de Oost-Indische Compagnie van 1665 tot 1702 uit Nederland naar Indie is gezonden.

In het jaar.	Getal schepen.	Sterkte der bemanning.
		Koppen.
1665	18	3000
1666	20	3227
1667	27	4170
1668	26	4201
1669	24	3000
1670	31	3700
1671	30	5200
1672	28	5683
1673	21	4000
1674	20	3360
1675	20	3800
1676	22	3600
1677	17	3000
1678	10	2400
1679	19	3600
1680	18	4000
1681	21	3812
1682	18	3431
1683	27	4390
1684	19	3000
1685	25	3100
1686	16	3100
1687	19	3200
1688	18	3350
1689	16	3335
1690	23	3570
1691	30	5080
1692	20	4325
1693	24	4549
1694	22	4405
1695	24	4080
1696	18	3250
1697	20	3165
1698	23	3925
1699	25	3875
1700	29	4515
1701	28	5075
1702	26	4500

EINDE VAN HET DERDE DEEL.

DRUKFOUT.

De nummers der bladzijden verspringen van pag. 240 op 243. Deze fout ligt alleen in de verkeerde cijfers; aan den tekst ontbreekt niets.